

# STANE SE UMĚLÁ INTELIGENCE NÁSTROJEM HARMONIZACE SPRÁVNÍHO PRÁVA PROCESNÍHO V EVROPĚ?\*

JAKUB HANDRLICA

**Abstrakt:** **Will Artificial Intelligence Become a Tool for Harmonising Administrative Procedural Law in Europe?**

In November 2024, a proposal for a new Article 15a of the Code of Administrative Proceedings was submitted by a group of deputies in the Chamber of Representatives of the Czech Parliament. The proposed article aimed to introduce the possibility of automated decision-making into the administrative proceedings in the Czech Republic. This article argues that this proposal did not represent an isolated effort by Czech legislators. On the contrary, the proposal was a part of a much broader pan-European tendency to adopt legal rules, enabling the substitution of official work (i.e., human beings) by decisions made by artificial intelligence. The advent of artificial intelligence is a phenomenon that is not tied to a specific jurisdiction but has a transnational character. In this context, this article posits that the transnational character of artificial intelligence can become a tool for the harmonisation of administrative procedural law in Europe in the future. In this respect, this article addresses current developments in this field under both the Council of Europe and selected national legal systems (Spain, Germany, Estonia). The article also highlights the role of legal academics (the so-called *Professorenrecht*) in establishing the emerging legal framework for the automation of decision-making in administrative law.

**Keywords:** artificial intelligence; automation; harmonisation; administrative procedural law; Council of Europe; soft law

**Klíčová slova:** umělá inteligence; automatizace; harmonizace; správní právo procesní; Rada Evropy; *soft law*

**DOI:** 10.14712/23366478.2026.2

## 1. ÚVOD

V listopadu 2024 předložila skupina poslankyň a poslanců v naší poslanecké sněmovně návrh na vydání zákona, kterým se mění obecní zřízení a další zákony

---

\* Tento článek byl připraven v rámci řešení projektu MA/25/F3/0/018 „Europe: the Laboratory for a Digital State“ na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Za jeho pečlivé korektury bych rád poděkoval Lucii Voňákové; všechny chyby jsou naopak mé vlastní.

v souvislosti s podporou spolupráce obcí.<sup>1</sup> V tomto návrhu figuroval mimo jiné návrh na zavedení zcela nového ustanovení § 15a správního řádu, označený marginální rubrikou *Automatizované vedení řízení*.<sup>2</sup> Navrhované znění tohoto nového ustanovení obecné úpravy správního řízení znělo následovně:

„(1) *Nevyžaduje-li povaha projednávané věci, ochrana práv dotčených osob nebo ochrana veřejného zájmu, aby úkon v řízení provedla úřední osoba, lze úkon provést automatizovaně bez účasti úřední osoby. Úkon nelze tímto způsobem provést zejména v případě, že vyžaduje užití správního uvážení nebo jde o rozhodnutí o opravném prostředku.*

(2) *Pokud je náležitostí úkonu podle tohoto zákona podpis úřední osoby, zabezpečí se jeho písemné vyhotovení způsobem zajišťujícím integritu a původ dat, jde-li o úkon provedený způsobem podle odstavce 1 v elektronické podobě; jinak se ustanovení tohoto zákona, která stanoví jako náležitost úkonu podpis úřední osoby, nepoužijí. Pokud je náležitostí úkonu podle tohoto zákona uvedení údajů o úřední osobě, uvede se v případě úkonu provedeného způsobem podle odstavce 1 pouze údaj o tom, že byl proveden automatizovaně bez účasti úřední osoby.“*

Důvodová zpráva k návrhu zákona velice detailně objasňovala<sup>3</sup> cíle, které předkladatelky a předkladatelé návrhu sledovali. Očekávaným přínosem zavedení automatizace (= použití algoritmických procesů na bázi umělé inteligence) bylo zrychlení, zjednodušení, zlevnění a zefektivnění administrativních procesů. Ambicí návrhu bylo současně přispět ke snižování administrativní zátěže – a to jak na straně veřejné správy, tak i na straně občanů. Toho mělo být dosaženo prostřednictvím propojení automatizovaných systémů s veřejnoprávními evidencemi a databázemi, které mělo *pro futuro* umožnit okamžitý přístup těchto systémů k informacím a podkladům potřebným pro rozhodnutí (bez nutnosti tyto podklady vyžadovat od dotčených osob nebo opatřovat úředními osobami z úřední povinnosti).<sup>4</sup> Potenciální přínosy automatizovaného vedení řízení se ovšem neměly

<sup>1</sup> Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. Návrh poslanců Tomáše Dubského, Milady Voborské, Martiny Ochodnické, Jiřího Havráňka a Jiřího Carbola na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s podporou spolupráce obcí, sněmovní tisk 845/0. 2025, 9. volební období.

<sup>2</sup> Na tomto místě lze uvést, že v *Národní strategii umělé inteligence ČR 2030*, schválené vládou dne 24. července 2024, se uvádí následující: „AI může zefektivnit a zjednodušit práci, od automatizace rutinních úkolů po asistenci při složitějším rozhodování. Její využití má proto smysl jak ve veřejné správě, tak i v oblasti veřejných služeb, kde může zlepšit kvalitu, dostupnost a efektivitu poskytovaných služeb. Cílem je zajistit kvalitní data, moderní digitální infrastrukturu, a zároveň školení zaměstnanců a dodržování etických a bezpečnostních standardů. Opatření v rámci strategie zahrnují digitalizaci a automatizaci veřejných služeb, školení zaměstnanců veřejné správy, implementaci etických a bezpečnostních standardů a podporu sdílení dobré praxe. Tato opatření povedou k rychlejší a přesnější veřejné správě, spravedlivějšímu přístupu k veřejným službám, vyšší kvalitě těchto služeb a větší důvěře občanů díky transparentnímu a etickému využívání AI.“ Faktem zůstává, že krok k formulaci konkrétního návrhu vzešel z prostředí poslanců a poslankyň spíše než z prostředí veřejné správy.

<sup>3</sup> Sněmovní tisk 845/0, s. 36–38.

<sup>4</sup> Návrh byl systematicky zařazen do § 15a správního řádu. Ve spojení s ustanovením § 154 správního řádu mělo být zajištěno též obdobné použití navrhované úpravy na postupy podle části čtvrté tohoto zákona, dopadající primárně na vydávání vyjádření, osvědčení, provádění ověření a činění sdělení. Důvodová zpráva k návrhu konstatovala, že neexistuje věcný důvod, aby automatizace byla připuštěna u správního řízení podle části druhé a třetí správního řádu (tj. v rámci postupu směřujícího k vydání rozhodnutí), ale současně vyloučena v rámci méně formalizovaného postupu podle části čtvrté tohoto zákona.

omezovat na zrychlení, zjednodušení, zlevnění a zefektivnění administrativních procesů. Implementace automatizace do správního řízení měla také garantovat zcela jednotnou aplikační praxi, a to zejména vyloučením svévole nebo jiných individuálních pochybení.<sup>5</sup>

Navrhovaná právní úprava není v tuzemské právní úpravě prvním pokusem o zavedení automatizace procesních úkonů prostřednictvím umělé inteligence. Automatizaci již v současnosti umožňuje daňový řád v případech, kdy mají být zpracovány osobní údaje.<sup>6</sup> Skutečností ovšem je, že teprve návrh na zavedení nového § 15a správního řádu byl v našem právu prvním krokem, který mířil k nahrazení *práce* úřední osoby (= lidské bytosti) *umělou inteligencí*. Tyto termíny si zasluhují být, pro správné pochopení celého kontextu diskutované problematiky, zvýrazněny kurzívou – cílem zavedení automatizovaného vedení řízení *není* nahrazení lidských bytostí (= úředních osob) *umělou inteligencí*, ale toliko nahrazení lidské *práce* automatizovanými úkony.<sup>7</sup> Zatímco doposud byl každý úkon veřejné správy v rámci správního řízení striktně svázán s jednáním živé lidské bytosti, navrhovaná úprava vůbec poprvé předpokládala průlom této dosavadní antropocentrické (ze starořeckého *ἄνθρωπος* – lidský) koncepce výkonu veřejné správy. Odborná literatura v této souvislosti poukazuje<sup>8</sup> na skutečnost, že popsany průlom představuje zřejmě nejzávažnější technologickou inovaci, ke které ve veřejné správě došlo za uplynulá staletí. Právě proto se výše uvedený návrh nového § 15a správního řádu stal v uplynulých měsících předmětem relativně intenzivního zájmu tuzemské nauky.<sup>9</sup>

Při diskusi o problematice *automatizovaného vedení řízení* si zároveň musíme být vědomi skutečnosti, že *umělá inteligence* je v současnosti toliko v raném stadiu svého vývoje – budoucnost přinese s největší pravděpodobností další a mnohem rozvinutější verze *umělé inteligence*, které budou vyžadovat daleko sofistikovanější právní úpravu.<sup>10</sup>

Důvodová zpráva k návrhu nového § 15a správního řádu poukazovala na skutečnost, že znění výše otištěného návrhu bylo do velké míry inspirováno již existujícím ustanovením německé spolkové úpravy správního řízení. Zavedení automatizovaného vedení řízení tedy nebylo navrhováno z důvodu, že by tak vyžadovalo ustanovení ujiní směrnice, nebo že by se jednalo o transpozici ustanovení mezinárodní smlouvy, která je pro Českou

<sup>5</sup> Sněmovní tisk 845/0, s. 38. Kriticky se k návrhu vyjadřují: SHARP, V. – NEŠPOR, J. – KLIMENTOVÁ, E. Automation of administrative proceedings in the Czech Republic: Critical reflections on the draft “ADM amendment” to the administrative procedure code. *Studia iuridica cassoviensia*. 2025, Vol. 13, special issue, s. 170–188.

<sup>6</sup> Srov. § 59a odst. 1 písm. b) daňového řádu: „*správce daně [...] může provádět výkon správy daní, nejde-li o vydávání rozhodnutí, výhradně na základě automatizovaného zpracování osobních údajů; popis počítačových algoritmů a výběrová kritéria, na jejichž základě je toto zpracování prováděno, uvede správce daně v zájmech o činnosti zpracování osobních údajů a uchovává je nejméně po dobu jednoho roku od jejich posledního použití pro zpracování osobních údajů*“ (zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky).

<sup>7</sup> Srov. EDWARDS, L. – VEALE, M. Slave to the Algorithm? Why a “Right to Explanation” Is Probably Not the Remedy You Are Looking for. *Duke Law & Technology Review*. 2017, Vol. 16, No. 1, s. 82.

<sup>8</sup> Srov. WILLIAMS, R. Rethinking Administrative Law for Algorithmic Decision Making. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2022, Vol. 42, No. 2, s. 468–494.

<sup>9</sup> Na bratislavském právníckém fóru v září 2025 se tématu věnoval T. Svoboda, na 2. česko-slovenském sympoziu o výzvách umělé inteligence pro správní právo, které pořádala košická katedra správního práva v říjnu 2025, s referátem na toto téma vystoupili V. Sharp, J. Nešpor a E. Klimentová.

<sup>10</sup> Srov. SANTOSUOSSO, A. – SARTOR, G. *Decidere con l'IA: Intelligenze artificiali e naturali nel diritto*. Bologna: Mulino, 2024, s. 197.

republiku závazná. Naopak, jedná se o případ, kdy ke sbližování (harmonizaci)<sup>11</sup> předpisů dochází v důsledku vzájemného ovlivňování právních řádů – v anglofonní odborné literatuře se pro tento fenomén používá termín *cross-fertilisation*.<sup>12</sup>

Toto vzájemné ovlivňování právních řádů může dle zahraniční nauky veřejného práva probíhat jak v rovině *horizontální* (= mezi vnitrostátními právními úpravami navzájem), tak i v rovině *vertikální* (= mezi *soft law*, vytvořeným nadnárodními organizacemi a vnitrostátními právními úpravami *a vice versa*). Tento článek se bude v návaznosti na tento zahraniční odborný diskurs věnovat fenoménu harmonizace správního práva procesního v důsledku vzájemného ovlivňování právních řádů ve vazbě na nasazení umělé inteligence do administrativních procesů.

Zatímco oblast správního práva hmotného se stala během uplynulých desetiletí předmětem rozsáhlé harmonizace, oblast správního práva procesního zůstává do dnešního dne až na parciální témata výlučnou doménou vnitrostátní (národní) legislativy.<sup>13</sup> Zřejmě právě proto se téma sbližování vnitrostátních úprav správního práva procesního v důsledku zavádění umělé inteligence v zahraničním diskursu stalo předmětem velice intenzivní pozornosti.<sup>14</sup> Téma je v současnosti předmětem soustředěného zájmu administrativistů zejména v Itálii,<sup>15</sup> ve Španělsku,<sup>16</sup> v Německu<sup>17</sup> a v Estonsku.<sup>18</sup> Skutečnosti

<sup>11</sup> Termíny *sbližování* a *harmonizace* budou v tomto článku používány *promiscue*.

<sup>12</sup> Srov. COMBA, M. E. – RICHETTO, S. Horizontal Cross-Fertilization and Cryptotypes in EU Administrative Law. *Review of European Administrative Law*. 2012, Vol. 5, No. 2, s. 153–165; a IFTIMEI, A. New Trends in Comparative Law: Cross-Fertilisation. In: CRISTANI, F. – POPA TACHE, E. C. (eds.). *Tempore Mutationis in International and Comparative Law*. Bucharest, Paris, Calgary: Ad Juris, 2023, s. 200–208.

<sup>13</sup> Srov. DELLA CANANEA, G. – PARONA, L. Administrative Procedure Acts in Europe: An Emerging “Common Core”? *American Journal of Comparative Law*. 2024, Vol. 72, No. 2, s. 324–379.

<sup>14</sup> Srov. SEVER, T. Trends of Automated Decision-Making in the Public Sector. In: URS, N. – ŠPAČEK, D. – NÖMMIK, S. (eds.). *Digital Transformation in European Public Services: Complexities, Challenges, and Good Practices*. Cham: Palgrave Macmillan, 2025, s. 25–53; SARLIN, R. Automation in Administrative Decision-Making Concerning Social Benefits: A Government Agency Perspective. In: SUKSI, M. (ed.). *The Rule of Law and Automated Decision-Making: Exploring Fundamentals of Algorithmic Governance*. London: Springer, 2023, s. 97–115; ROEHL, U. Understanding Automated Decision-Making in the Public Sector: A Classification of Automated, Administrative Decision-Making. In: JUELL-SKIELSE, G. – LINDGREN, I. – ÅKESSON, M. (eds.). *Service Automation in the Public Sector: Concepts, Empirical Examples and Challenges*. London: Springer, 2022, s. 35–63; FINCK, M. Automated Decision-Making and Administrative Law. In: CANE, P. – HOFMANN, H. – IPE, E. – LINDSETH, P. (eds.). *Oxford Handbook of Comparative Administrative Law*. Oxford: Oxford University Press, 2020, s. 656–676; MALGIERI, G. Automated decision-making in the EU Member States: The right to explanation and other “suitable safeguards” in the national legislations. *Computer Law & Security Review*. 2019, Vol. 35, No. 5, s. 2–26.

<sup>15</sup> Srov. GALETTA, D.-U. – PINOTTI, G. Automation and Algorithmic Decision-Making System in the Italian Public Administration. *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 13–23.

<sup>16</sup> Srov. GAMERO CASADO, E. Automated Decision-Making Systems in Spanish Administrative Law. *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 24–40; MARTÍN DELGADO, I. Automation, Artificial Intelligence and Sound Administration: A Few Insights in the Light of the Spanish Legal System. *European Review of Digital Administration & Law*. 2022, Vol. 3, No. 1, s. 9–30.

<sup>17</sup> Srov. PALMIOTTO, F. When Is a Decision Automated? A Taxonomy for a Fundamental Rights Analysis. *German Law Journal*. 2024, Vol. 25, No. 2, s. 210–236.

<sup>18</sup> Srov. PILVING, I. Guidance-based Algorithms for Automated Decision-Making in in Public Administration: The Estonian Perspective. *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 51–74.

ale je, že problematice je pozornost věnována i v jiných evropských státech.<sup>19</sup> V tuzemské nauce správního práva mu byla zatím věnována pouze okrajová pozornost.<sup>20</sup>

Tento článek si dává za cíl demonstrovat, že výše otištěný návrh nové procesní úpravy automatizovaného vedení řízení (§ 15a správního řádu) nepředstavoval izolovaný akt našeho zákonodárce, ale naopak byl součástí celoevropského procesu vzájemného ovlivňování procesních úprav, v centru kterého stojí nezávazné dokumenty (*soft law*) z dílny Rady Evropy. Tento článek má tedy současně ambici být příspěvkem do debaty o harmonizaci ve správním právu prostředky jinými, než jsou prostředky unijního práva. V okamžiku dokončení finální verze tohoto článku již nelze předpokládat, že by byl navrhovaný sněmovní tisk přijat. S ohledem na panevropskou tendenci přijímat právní úpravy tohoto typu je ovšem více než pravděpodobné, že k přijetí obdobné úpravy u nás dříve nebo později skutečně dojde – ať již ve formě nového § 15a správního řádu, nebo jinak očíslovaného ustanovení tohoto předpisu.

Článek pracuje s tezí, že k harmonizaci v oblasti správního práva procesního dojde v Evropě nikoliv prostřednictvím unijního zákonodárství, ale prostřednictvím vzájemného ovlivňování právních řádů v důsledku všudypřítomnosti fenoménu umělé inteligence. V neposlední řadě pojednání upozorňuje na skutečnost, které bylo v dosavadním odborném diskursu věnováno jen minimum pozornosti: tou je aktivní participování západoevropské právní akademie na samotné tvorbě pravidel, která mají potenciál přispět k harmonizaci správního práva procesního. Jedná se o fenomén *práva profesorů* (*Professorenrecht*), který byl doposud tematizován spíše v oblasti harmonizace práva soukromého.<sup>21</sup> Zavádění automatizovaných rozhodovacích procesů ovšem téma *práva profesorů* činí aktuálním i v oblasti práva veřejného.

Na tomto místě lze ještě uvést, že implementace umělé inteligence do administrativních procesů se neomezuje na vnitrostátní předpisy správního práva procesního. V současnosti je již předpokládána i v řadě unijních předpisů, upravujících procesní postupy evropských agentur. Této problematice se článek věnovat nebude. Lze toliko odkázat na aktuální odbornou literaturu, která se tématu v detailu věnuje.<sup>22</sup>

<sup>19</sup> Srov. RIZK, A. – LINDGREN, I. Automated Decision-Making in the Public Sector: A Multidisciplinary Literature Review. In: JANSSENS, M. a kol. (eds.). *Electronic Government. 23rd IFIP WG 8.5 International Conference, EGOV 2024, Ghent-Leuven, Belgium, September 3–5, 2024*. London: Springer, 2024, s. 237–253.

<sup>20</sup> Na tomto místě lze odkázat na články vydané v monotematickém čísle časopisu *Správní právo*. 2024, roč. LVII, č. 6–7. Mezeru v tuzemské literatuře správního práva mají ambici zaplnit i články publikované v tomto čísle časopisu *AUC Iuridica*. Srov. také POLČÁK, R. Procedural and Institutional Backing of Transparency in Algorithmic Processing of Rights. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2019, Vol. 13, No. 2, s. 401–414.

<sup>21</sup> Srov. SCHEPEL, H. Professorenrecht? Le champ du droit privé européen. *Critique internationale*. 2005, Vol. 26, N° 1, s. 147–158 – autor zde cituje C. von Bara a O. Landa, kteří uvádějí, že harmonizaci soukromého práva v Evropě lze „dosáhnout pouze nestranným vyjádřením zásad odvozených z pečlivého výzkumu v oblasti srovnávacího práva, přičemž právní rozmanitost je pak překonána objektivním vývojem nejvhodnějších pravidel soukromého práva platných (v celé Evropě). Jakákoli jiná metoda by byla zcela nevhodná.“

<sup>22</sup> Srov. DEMKOVÁ, S. *Automated Decision-Making and Effective Remedies: The New Dynamics in the Protection of EU Fundamental Rights in the Area of Freedom, Security and Justice*. Cheltenham: Edward Elgar, 2023.

## 2. OD KOMPARACE K *SOFT LAW*: RADA EVROPY A UMĚLÁ INTELIGENCE

V prosinci 2022 byla pod gescí Rady Evropy publikována komparativní studie *Artificial Intelligence and Administrative Law: Comparative study on administrative law and the use of artificial intelligence and other algorithmic systems in administrative decision-making in the Member States of the Council of Europe*.<sup>23</sup> Studie byla připravena tilburským profesorem správního práva J. Wolfswinkelem ve spolupráci s Evropským výborem pro právní spolupráci<sup>24</sup> s cílem zmapovat, jak se procesní úpravy členských států Rady Evropy vypořádaly s výzvami plynoucími z nasazení umělé inteligence do rozhodovacích procesů.<sup>25</sup> Zadání studie tedy reagovalo na skutečnost, že umělá inteligence již v jednotlivých evropských státech *spontánně* vedla k přijetí parciálních procesních úprav, které ovšem Rada Evropy zamýšlela dále moderovat – zejména z perspektivy ochrany práv jednotlivce, zajištění nediskriminace, přiměřenosti a spravedlivého procesu.<sup>26</sup>

Komparativní studie *Artificial Intelligence and Administrative Law* upozornila na to, že implementace automatizovaných procesů byla již začátkem třetího desetiletí tohoto milénia v zemích Evropy předmětem rozsáhlé reflexe. Přístupy jednotlivých států k úpravě pravidel pro zavádění umělé inteligence do administrativních procesů přitom tato studie klasifikovala<sup>27</sup> do následujících kategorií:

- celkem osm států Evropy již v r. 2022 Radě Evropy notifikovalo, že ve vnitrostátní legislativě již přijalo pravidla pro automatizované vedení správního řízení (Francie, Lotyšsko, Norsko, Portugalsko, Spolková republika Německo, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko),
- komparativní studie dále dospěla k závěru, že v některých z těchto států (v případě Francie a Portugalska) byla již vnitrostátní úprava automatizovaného vedení řízení doprovázena i existencí relevantní judikatury,
- v některých státech sice v r. 2022 vnitrostátní legislativa, týkající se automatizovaného vedení správního řízení absentovala, existovala již ovšem určitá judikatura k této problematice (Česká republika,<sup>28</sup> Litva),
- v jiných jurisdikcích (Švýcarsko) je vnitrostátní úprava doplněna nezávaznými doporučeními (*soft law*).

<sup>23</sup> Council of Europe (ed.). *Artificial Intelligence and Administrative Law: Comparative study on administrative law and the use of artificial intelligence and other algorithmic systems in administrative decision-making in the Member States of the Council of Europe*. Strasbourg: Council of Europe, 2022.

<sup>24</sup> European Committee for Legal Co-operation (CDCJ).

<sup>25</sup> Na tomto místě lze uvést, že komparativní studie *Artificial Intelligence and Administrative Law* byla připravena v rámci pracovní skupiny Evropského výboru pro právní spolupráci, která byla iniciována v prosinci 2021. Na práci této skupiny se podíleli zástupci Estonska, Polska a Švýcarska, společně s reprezentanty Ada Lovelace Institute, AlgorithmWatch a European Law Institute.

<sup>26</sup> HOFMANN, H. Comparative Law of Public Automated Decision-Making: An Outline. *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 2.

<sup>27</sup> Council of Europe (ed.), *Artificial Intelligence and Administrative Law*, s. 26–28.

<sup>28</sup> Rada Evropy zde citovala rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. října 2012, sp. zn. 3 Ads 33/2012-30.

Výsledky komparativní studie *Artificial Intelligence and Administrative Law* byly dvojí. Na straně jedné studie konstatovala identické společné rysy jednotlivých přijatých právních úprav – (i) zavedení automatizace jako opce, a ne jako jediné možnosti, (ii) aplikace automatizace pouze na základě zákonné úpravy, (iii) možnost soudního přezkumu. Na straně druhé studie konstatovala značný rozptyl ve vnitrostátních přístupech k problematice. Studie v této souvislosti upozornila na skutečnost, že zatímco v některých vnitrostátních úpravách byla pravidla pro automatizované vedení správního řízení zakotvena ve zvláštních právních úpravách,<sup>29</sup> v jiných úpravách byla implementována do obecných úprav správního řízení.

Právě nastíněné rozdíly v přístupu jednotlivých států Evropy k fenoménu umělé inteligence vedly Radu Evropy ke kroku aktualizovat její nezávazný dokument *Administration and You*. Cílem této aktualizace bylo vytvořit rámcová pravidla, která by měla vést k harmonizaci vnitrostátních přístupů k automatizaci správních řízení v Evropě. Příprava této aktualizace byla Evropským výborem pro právní spolupráci svěřena dvěma akademikům – L. Cluzel-Métayer, profesorce veřejného práva na pařížské univerzitě Nanterre, a N. Braun Binder, profesorce veřejného práva na bazilejské univerzitě. Lze tedy konstatovat, že stejně jako komparativní studie *Artificial Intelligence and Administrative* je i třetí vydání publikace *Administration and You* dílem pocházejícím primárně z akademického prostředí.<sup>30</sup>

Hlavním výstupem práce L. Cluzel-Métayer a N. Braun Binder se stalo 3. vydání příručky *Administration and You*, které bylo publikováno<sup>31</sup> v červnu 2024. Nové vydání této příručky chápe zavádění těchto procesů ve veřejné správě jako nástroj pro její zefektivnění a modernizaci. Spíše než kladení překážek v zavádění automatizace vychází příručka *Administration and You* z premisy, že toto zavádění je třeba cíleně usměrnit do určitých oblastí, kde může představovat přínos pro jednotlivce a společnost. Automatizace je chápána jako fenomén, který je reflexí technologického pokroku. Cílem práva by mělo být její zacílení do určitých oblastí, resp. vytvoření efektivního rámce pro přezkum vad. Právo by nemělo mít ambici být pro automatizaci překážkou.

Klíčové postuláty, které 3. vydání příručky *Administration and You* ve vztahu k zavádění automatizovaného vedení řízení ve správním právu procesním obsahuje, lze shrnout v následujících bodech:

- zavádění automatizace musí být realizováno v souladu se *zásadou legality* – tj. tyto rozhodovací procesy musí být ve vztahu k jednotlivci uplatňovány vždy na zákonem základě a v jeho mezích,
- zavádění automatizace ve veřejné správě musí vždy respektovat *zásadu rovnosti* jednotlivců a současně *zákaz diskriminace*,
- při zavádění automatizace je nutné vždy dbát na zajištění *objektivitu a nestrannosti* veřejné správy; to znamená, že systém nesmí být postaven na samočinné implementaci algoritmických procesů a vždy musí být přítomen i faktor lidské kontroly,

<sup>29</sup> Jedná se zejména o právní úpravy v oblasti ochrany osobních údajů, daňového práva atd. Negativem tohoto řešení je, že umožňuje aplikace automatizace pouze ve vymezených segmentech veřejné správy.

<sup>30</sup> HOFMANN, c. d., s. 3–4.

<sup>31</sup> Council of Europe (ed.). *Administration and You: A Handbook: Principles of administrative law concerning relations between individuals and public authorities*. 3rd ed. Strasbourg: Council of Europe, 2024.

- při zavádění automatizace je třeba vždy aplikovat *princip proporcionality* a implementovat je v těch oblastech, kde mají potenciál přinést nejlepší výsledky,
- dalším determinantem je *zásada právní jistoty*, která implikuje, že použité algoritmické procesy musí z perspektivy jednotlivce naplňovat kritérium *předvídatelnosti*,
- automatizované vedení řízení musí být aplikováno v souladu s požadavkem *transparentnosti* veřejné správy; to implikuje, že (i) adresát musí být s jejich použitím *ex ante* seznámen a současně že (ii) použité metody lze logicky interpretovat a efektivně přezkoumat,
- musí být zajištěna vysoká míra *ochrany soukromí* a *ochrany osobních dat*, která budou algoritmickým systémům dána k dispozici,
- adresátům jednání veřejné správy musí být i při aplikaci algoritmických procesů garantována jejich *procesní práva*,
- implementace automatizace neznamená, že by byl stát zbaven své odpovědnosti za škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo vadným postupem; stát za škody způsobené jednotlivcům v důsledku vadného algoritmického procesu odpovídá v plném rozsahu,
- automatizovaně vedená řízení musí být podřízena soudnímu přezkumu, který garantuje ochranu veřejných subjektivních práv jednotlivců.

Nejnovější příručka *Administration and You* současně obsahuje celou řadu doporučení pro členské státy Rady Evropy s ohledem na výše uvedené postuláty. Jako nejdůležitější lze identifikovat následující:

1. Implementace automatizovaného vedení řízení by neměla být realizována v těch oblastech, kde se předpokládá široká míra správní diskrece (správního uvážení).
2. Stát by měl zajistit, aby se úřední osoby se systémem fungování těchto řízení efektivně seznámily a naučily se s ním pracovat.
3. Zavedení algoritmického procesu by mělo ve veřejné správě předcházet posouzení dopadů, které vyhodnotí, zda by cíle dosáhlo lépe rozhodování lidských bytostí, nebo automatizované (algoritmické) rozhodování.
4. Stát musí jednotlivci vždy garantovat účinnou a efektivní ochranu před vadnými algoritmickými procesy.
5. Stát musí zamezit riziku vzniku tzv. digitální propasti (*digital divide*) – tj. rizika, že určitá část populace bude odříznuta od komunikace s veřejnou správou.

Na tomto místě lze připomenout, že 3. vydání příručky *Administration and You* je dokumentem právně nezávazné povahy. I přes tuto nezávaznost nelze pochybovat o tom, že se stane dokumentem autoritativním – stejně jako jeho dvě předchozí vydání.<sup>32</sup> Potenciál 3. vydání příručky *Administration and You* stát se zdrojem harmonizace správního práva procesního ve vztahu k zavádění automatického vedení řízení je dán následujícími faktory:

- v dokumentu obsažená doporučení těží ze stavu současné západoevropské legislativy, stejně jako z již existující dobré praxe,

<sup>32</sup> Srov. STELKENS, U. – ANDRIJAUSKAITĖ, A. Sources and Content of the Pan-European General Principles of Good Administration. In: STELKENS, U. – ANDRIJAUSKAITĖ, A. (eds.). *Good Administration and the Council of Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2020, s. 52.

- doporučení sice nemají závazný charakter, ovšem s ohledem na dynamickou proliferaci umělé inteligence v Evropě lze očekávat, že s ohledem na význam Rady Evropy pro budování dobré správy je budou evropští zákonodárci reflektovat ve svých budoucích legislativních aktivitách,
- v dokumentu obsažená doporučení mají potenciál stát se atraktivními právě s ohledem na svoji nezávaznost – ponechávají totiž jednotlivým státům relativně komfortní prostor pro jejich implementaci do vnitrostátního práva,
- doporučení se *per se* neomezuji na obsah právních předpisů, ale také na jejich aplikaci a interpretaci.

Na tomto místě lze ke vlivu Rady Evropy na potenciální sbližování předpisů správního práva procesního uvést ještě dvě poznámky. Za prvé, ačkoliv to důvodová zpráva návrhu nového § 15a správního řádu výslovně neuvádí, i znění tohoto návrhu je doporučením Rady Evropy do značné míry ovlivněno. Jedná se zejména o vyloučení použití umělé inteligence v případech, kdyby to bylo v rozporu se zájmem na ochranu práv dotčených osob, stejně jako o vyloučení z případů, kdy má být užito správního uvážení (správní diskrece). Ačkoliv návrh nového § 15a správního řádu ve své důvodové zprávě výslovně odkazuje toliko na obecnou úpravu správního řízení ve Spolkové republice Německo, vliv doporučení Rady Evropy je v navrhovaném znění nepřehlédnutelný. Za druhé, tento vliv není jen vlivem Rady Evropy, ale současně i vlivem *práva profesorů* (*Professorenrecht*) na znění návrhů, předkládaných ve vnitrostátním legislativním procesu.

### 3. NÁRODNÍ ÚPRAVY SPRÁVNÍHO PRÁVA PROCESNÍHO

Jak bylo konstatováno výše, návrh nového § 15a správního řádu není izolovaným aktem našeho zákonodárce, ale součástí širší panevropské tendence přijímat vnitrostátní úpravy, které aplikaci automatizovaného vedení řízení *pro futuro* umožní. Nelze přehlédnout, že tato tendence je reflexí jednoho z klíčových postulátů, vyjádřených ve vztahu k automatizovaným procesům Radou Evropy – a to postulátu *legality*. Nástroje umělé inteligence mohou být ve vztazích veřejné správy a jednotlivce používány výlučně tehdy, pokud to zákonodárce umožní. V rozporu s tímto postulátem by bylo zavádění *de facto* automatizovaných procesů, které nemají žádnou explicitní právní úpravu.

Současně je třeba uvést, že umělá inteligence je v současnosti ve veřejné správě v Evropě používána zejména ve stadiu před realizací finálního rozhodnutí.<sup>33</sup> Zahraniční autoři se shodují v tom, že plně automatizovaných rozhodnutí, kde úřední osoba (= lidská bytost) na vydání vůbec neparticipuje, je v současnosti pořád pouze minimum. I tyto případy jsou v současnosti v zásadě omezeny na případy rutinně se opakujících úkonů. Rozvoj umělé inteligence je ovšem tak dynamický, že lze oprávněně očekávat, že objem plně automatizovaných rozhodnutí bude v budoucnu radikálně růst.

<sup>33</sup> Srov. SCHNEIDER, J. P. – ENDERLEIN, F. Automated Decision-Making Systems in German Administrative Law. *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 96.

Na následujících řádcích bude současná tendence vytvářet legislativní rámec pro používání umělé inteligence ve správním řízení demonstrována na konkrétních příkladech vnitrostátních úprav, přijatých v evropských státech v nedávném období. Pro tyto účely jsem vybral Španělsko a Spolkovou republiku Německo, kde je možnost automatizovaného rozhodování zakotvena přímo v obecných úpravách správního řízení. Dále bude stručně nastíněna právní úprava přijatá v Estonsku.

## ŠPANĚLSKO

Ve španělském právu je možnost automatizovaného vedení řízení zakotvena v čl. 41 zákona č. 40/2015.<sup>34</sup> Citovaný článek je nadepsán marginální rubrikou *Automatizovaný administrativní úkon* (*Actuación administrativa automatizada*) a zní následovně:

„(1) *Automatizovaným správním úkonem se rozumí jakýkoli úkon nebo postup provedený zcela elektronicky veřejnou správou v rámci správního řízení, na kterém se veřejný zaměstnanec přímo nepodílí.*

(2) *V případě automatizovaného správního úkonu musí být předem stanoven příslušný orgán nebo orgány pro definování specifikací, programování, údržbu, dohled a kontrolu kvality a případně pro audit informačního systému a jeho zdrojového kódu. Musí být rovněž uveden orgán, který by měl být považován za odpovědný pro účely odvolání.*“

E. Gamero Cassado uvádí,<sup>35</sup> že ustanovení umožňující užití *automatizovaných administrativních úkonů* je formulováno velice široce. Není tedy omezeno toliko na administrativní úkony, spočívající ve vydání finálního rozhodnutí (správního aktu), ale zahrnuje také „*úkony, nebo postupy*“ v rámci správního řízení. Ustanovení je tedy aplikovatelné i na případy, kdy je finální rozhodnutí sice přijímáno úřední osobou (= lidskou bytostí), ovšem některé specifické úkony v průběhu řízení jsou realizovány umělou inteligencí. Na tomto místě lze uvést, že koncepce navrhovaného § 15a správního řádu je podobná. Ani ona není omezena na finální rozhodnutí, ale referuje o (jakémkoliv) *úkonu*, který *lze provést automatizovaně bez účasti úřední osoby*.

Druhý odstavec čl. 41 zákona č. 40/2015 má za cíl deklarovat, že *automatizované administrativní úkony* nejsou žádnou výjimečnou kategorií, ale pouze jedním z druhů administrativního jednání. Nejedná se o žádný *autonomní druh jednání veřejné správy*, ale o formu jednání příslušného orgánu nebo orgánů.<sup>36</sup> *Automatizované administrativní úkony* jsou podřízeny stejné kontrole a stejným nárokům jako jednání, která realizují přímo úřední osoby (= lidské bytosti).

Úprava *automatizovaných administrativních úkonů* v čl. 41 zákona č. 40/2015 je ve španělském právu doplněna ještě dvěma dalšími ustanoveními. Prvním je hned další ustanovení citovaného zákona (čl. 42), které stanovuje pravidla pro formální vyhotovení rozhodnutí v případě, že jsou realizována *bez účasti veřejného zaměstnance*. Tím

<sup>34</sup> Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público.

<sup>35</sup> Srov. GAMERO CASADO, c. d., s. 27.

<sup>36</sup> Tamtéž, s. 28–29.

druhým je španělský antidiskriminační zákon,<sup>37</sup> který ve svém čl. 23<sup>38</sup> zavedl následující pravidla pro realizaci *automatizovaných administrativních úkonů*:

- veřejná správa by měla zajistit, aby algoritmy používané při rozhodování zohledňovaly kritéria pro minimalizaci zkresení, transparentnosti a odpovědnosti, kdykoli je to technicky proveditelné,
- veřejná správa by měla preferovat ty algoritmy, které jsou transparentní a umožňují racionálně vysvětlit přijímaná rozhodnutí,
- veřejná správa bude podporovat používání etické, spolehlivé a respektující umělé inteligence s respektem k základním právům.

Na tomto místě lze ještě upozornit na skutečnost, že na rozdíl od navrhovaného § 15a správního řádu španělská právní úprava nevylučuje, aby byla automatizace aplikována v případě správního uvážení (správní diskrece). Korektivem jsou ve španělském právu právě výše uvedená pravidla španělské antidiskriminační legislativy.

#### SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO

Zatímco španělská úprava *automatizovaných administrativních úkonů* byla přijata v r. 2015, německý zákonodárce inicioval přijetí obdobné právní úpravy v r. 2017. Německá zákonodárna iniciativa zahrnovala návrhy na novelizaci tří klíčových předpisů – obecné úpravy správního řízení, fiskálního kodexu a kodexu sociálního zabezpečení. Ačkoliv bylo znění návrhů původně jednotné, v důsledku legislativního procesu došlo nakonec k tomu, že přijatá znění se značně liší.<sup>39</sup> V obecné spolkové úpravě správního řízení<sup>40</sup> figuruje právní základ pro použití umělé inteligence v ustanovení § 35a. To je nadepsáno marginální rubrikou *Plně automatizované vydání správního aktu (Vollständig automatisierter Erlass eines Verwaltungsaktes)* a zní následovně:

„Správní akt může být přijat zcela automatizovanými prostředky, za předpokladu, že to zákon umožňuje a neexistuje žádný prostor pro správní uvážení.“

§ 35a obecné spolkové úpravy správního řízení stanovuje jak pozitivní, tak i negativní předpoklady pro použití automatizace ve správním řízení.<sup>41</sup> Pozitivním předpokladem je zákonný základ pro použití automatizace ve zvláštním zákoně. V této souvislosti lze uvést, že v německém právu již v současnosti existuje řada zvláštních zákonů, které použití automatizace výslovně předpokládají – např. § 22 zákona o bateriích,<sup>42</sup> § 38a zákona o elektrických zařízeních,<sup>43</sup> § 3a spolkového zákona o cestovních výdajích<sup>44</sup> atd.

<sup>37</sup> Ley 15/2022, de 12 de julio, integral para la igualdad de trato y la no discriminación.

<sup>38</sup> Článek je nadepsán marginální rubrikou *Umělá inteligence a automatizované rozhodovací mechanismy (Inteligencia Artificial y mecanismos de toma de decisión automatizados)*.

<sup>39</sup> Srov. SCHNEIDER, c. d., s. 99.

<sup>40</sup> Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG).

<sup>41</sup> Srov. SCHNEIDER, c. d., s. 100.

<sup>42</sup> Gesetz über das Inverkehrbringen, die Rücknahme und die umweltverträgliche Entsorgung von Batterien und Akkumulatoren (Batteriegesetz – BattG).

<sup>43</sup> Gesetz über das Inverkehrbringen, die Rücknahme und die umweltverträgliche Entsorgung von Elektro- und Elektronikgeräten (Elektro- und Elektronikgerätegesetz – ElektroG).

<sup>44</sup> Bundesreisekostengesetz (BRKG).

Naopak, automatizaci nelze podle citovaného ustanovení aplikovat v případech, kdy má správní orgán užít správního uvážení.<sup>45</sup> Touto výlukou (která například ve výše uvedené španělské právní úpravě výslovně vyjádřena není) se inspiroval i poslanecký návrh na nový § 15a správního řádu.

Odborná literatura dále poukazuje<sup>46</sup> na skutečnost, že § 35a obecné spolkové úpravy správního řízení je aplikovatelný výlučně na případy, kdy je automatizovanými prostředky vydáno finální rozhodnutí ve správním řízení. Německá úprava je tedy ve vztahu k používání umělé inteligence ve správním řízení mnohem restriktivnější než výše popsaná úprava španělská. Ta totiž myslí i na případy, kdy je finální rozhodnutí sice přijímáno úřední osobou (= lidskou bytostí), ovšem některé specifické úkony v průběhu řízení jsou realizovány umělou inteligencí.<sup>47</sup>

Na tomto místě lze připomenout, že důvodová zpráva k navrhovanému § 15a správního řádu se sice hlásila k inspiraci německou právní úpravou, jeho koncepce byla ovšem mnohem širší. Důvodová zpráva v této souvislosti uváděla, že „*navržená úprava proto nepředepisuje, které postupy ve veřejné správě mají (nebo musí) být automatizovány, pouze vytváří procesněprávní rámec k využívání takových postupů*“.<sup>48</sup> Stejně jako je tomu v případě německé právní úpravy, i v tuzemské úpravě měl být při aplikaci § 15a správního řádu potřeba výslovný základ pro použití automatizace v konkrétním segmentu veřejné správy. Důvodová zpráva k § 15a správního řádu ale dále uváděla také to, že „*návrh obecně připouští automatizované provádění jednotlivých úkonů v řízení, popřípadě i řízení jako celku, včetně rozhodnutí ve věci*“.<sup>49</sup> V tomto aspektu šla koncepce § 15a správního řádu daleko nad rámec toho, co připouští § 35a obecné spolkové úpravy správního řízení. Navrhovaný § 15a správního řádu byl v tomto ohledu bližší koncepci španělské než německé úpravy.

Na tomto místě lze ještě uvést, že německá odborná literatura poukazuje<sup>50</sup> na to, že znění § 35a obecné spolkové úpravy správního řízení sice vylučuje použití automatizace ve věcech správního uvážení, nevylučuje ovšem aplikaci automatizace v případech, kdy je třeba interpretovat právo. Důvodová zpráva k návrhu § 15a správního řádu naopak uváděla, že „*nad rámec zmíněných případů uvedených v demonstrativním výčtu v odstavci 1 může automatizaci dále vylučovat též například nutnost složitějšího výkladu právních norem, zejména neurčitých právních pojmů (např. je-li určitý postup podle zákona podmíněn existencí, důvodů zvláštního zřetele hodných)*“. Podobně nelze automatizovaně provádět komplexnější hodnocení podkladů pro vydání rozhodnutí správním orgánem (§ 50 odst. 4 správního řádu), zejména důkazů – tedy myšlenkovou činnost spočívající v prisuzování hodnoty jejich závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, zákonosti, pravdivosti a věrohodnosti.“<sup>51</sup>

<sup>45</sup> Na tomto místě je nutné uvést, že německá verze znění § 35a referuje o dvou typech uvážení, která německá dogmatika rozlišuje (*Ermessen a Beurteilungsspielraum*).

<sup>46</sup> Srov. SCHNEIDER, c. d., s. 103.

<sup>47</sup> Srov. GAMERO CASADO, c. d., s. 27.

<sup>48</sup> Sněmovní tisk 845/0, s. 36.

<sup>49</sup> Tamtéž, s. 37.

<sup>50</sup> Srov. SCHNEIDER, c. d., s. 103.

<sup>51</sup> Sněmovní tisk 845/0, s. 38.

Toto vymezení potenciální aplikace § 15a správního řádu na jedné straně reflektovalo současný stav poznání, jeho obsah bude ale bezpochyby nutné *pro futuro* korigovat. Nadcházející vývoj má totiž potenciál, aby umělá inteligence byla schopna zvládnout i interpretaci komplikovanějších právních norem nebo komplexní vyhodnocování podkladů pro vydání rozhodnutí.

#### ESTONSKO

V roce 2019 byla právní úprava, umožňující automatizované vedení řízení, přijata i v Estonsku. Tato úprava ovšem nebyla inkorporována do obecné úpravy správního řízení, ale do ustanovení § 46.2 estonského daňového kodexu,<sup>52</sup> jehož marginální rubrika zní *Automatizované správní rozhodnutí a dokumenty (Automaatsed haldusaktid ja dokumendid)*. Jeho znění je následující:

„(1) *Finanční úřad pro státní daně může vydat správní akt a dokument automatizovaným způsobem, bez přímého zásahu úředníka finančního úřadu (dále jen „automatizovaný správní akt a dokument“).*

(2) *Automatizovaný správní akt a dokument se ověřuje elektronickou pečeti namísto vlastnoručního nebo elektronického podpisu za podmínek a postupem stanoveným v zákoně o elektronické identifikaci a důvěryhodných službách pro elektronické transakce. Ustanovení odstavce 2 nebo 5 odstavce 46 tohoto zákona se na automatizovaný správní akt a dokument nevztahují.*“

§ 46.2 estonského daňového kodexu dále odkazuje na to, že typy rozhodnutí, která lze tímto způsobem realizovat, jsou taxativně vymezeny ve vyhlášce příslušného ministerstva. To bylo v estonském právní řádu realizováno v § 8 vyhlášky ze dne 14. 3. 2019, č. 15. Toto ustanovení umožňuje automatizovaným způsobem vydat například:

- příkaz k podání daňového přiznání a odstranění jeho nedostatků,
- rozhodnutí o registraci a výmazu osoby z registru DPH,
- rozhodnutí o odložení platby daňového dluhu atd.

Na rozdíl od výše uvedených příkladů španělské a německé úpravy tedy v Estonsku doposud úprava automatizace v obecné úpravě správního řízení absentuje. V této souvislosti je ovšem možné uvést, že již v r. 2022 připravilo estonské ministerstvo spravedlnosti návrh nového estonského zákona o umělé inteligenci, který současně novelizuje estonskou obecnou úpravu správního řízení. Znění tohoto návrhu bylo otištěno jako příloha článku I. Pilvinga<sup>53</sup> na stránkách časopisu *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazioni Pubbliche*. Znění tohoto návrhu bylo následující:

„§ 7 *Automatizované správní řízení*

(1) *Pokud správní orgán nezasáhne do práv nebo svobod osoby, může provést automatizované elektronické správní řízení, vydat automatizovaný správní akt nebo jiný dokument nebo provést jakékoli jiné automatizované operace prostřednictvím*

<sup>52</sup> Maksukorralduse seadus.

<sup>53</sup> Srov. PILVING, c. d., s. 68–70.

*informačního systému bez přímého zapojení úřední osoby nebo zaměstnance jednajícího jménem správního orgánu v případech stanovených zákonem.*

(2) *V případě uvedeném v odstavci 1 tohoto odstavce správní orgán zajistí, aby:*

- 1) automatizace byla v zájmu jak osoby, tak i veřejnosti, protože zkracuje čas a usnadňuje správu věcí;*
- 2) právní ustanovení, které je základem pro rozhodování, nepředpokládá použití správního uvážení;*
- 3) právní ustanovení, které je základem pro rozhodování, neobsahuje neurčitý právní pojem nebo jeho význam je jednoznačný a všeobecně známý;*
- 4) bylo k dispozici dostatek informací, nebylo třeba vyslechnout stanoviska a námítky v souladu s § 40 odst. 3 tohoto zákona a nedocházelo k odchylkám od existujících údajů;*
- 5) rozhodovací proces byl pro osobu předvídatelný a srozumitelný a*
- 6) nebyla poškozena žádná práva a zájmy třetích a zúčastněných stran.“*

Ačkoliv výše uvedený návrh nebyl v Estonsku zatím přijat, jeho podobnost s jinými v tomto článku diskutovanými právními úpravami je patrná. Může tedy sloužit jako další příklad pro tvrzení, že umělá inteligence spontánně přispívá ke sbližování jednotlivých vnitrostátních úprav správního práva procesního.

#### 4. ZÁVĚRY

V tomto článku tematizovaný návrh skupiny poslankyň a poslanců ohledně přijetí nového ustanovení § 15a správního řádu, označeného marginální rubrikou *Automatizované vedení řízení*, nepředstavoval izolovaný počín našich zákonodárců. Naopak – byl součástí robustní panevropské tendence přijímat nové úpravy správního procesu, které umožní převzít umělé inteligenci část agendy úředních osob (= lidských bytostí). Katalyzátorem této tendence přitom nejsou závazky plynoucí z unijní legislativy, ale zcela spontánní šíření technologií umělé inteligence a implementace automatizovaných procesů v rámci systémů veřejné správy v jednotlivých evropských jurisdikcích. Právě proto lze předpokládat, že ačkoliv navrhovaná právní úprava nebyla v minulém volebním období přijata, ustanovení obdobného znění se v blízké budoucnosti s velkou pravděpodobností součástí našeho procesního práva stane. V opačném případě by se naše správní procesní právo dostalo mimo hlavní vývojový proud v Evropě. Navrhovaná česká úprava automatizovaného vedení řízení byla svým obsahem srovnatelná s obdobnými úpravami, které byly v nedávné době přijaty ve správním právu procesním ve Španělsku a v Německu. Lze tedy konstatovat, že ke sbližování (harmonizaci) procesních úprav zde nedochází v důsledku horizontální implementace povinností státu, ale v důsledku spontánní reakce vnitrostátních úprav na fenomén umělé inteligence. Nástrojem sbližování správního práva procesního tedy v oblasti automatizace nejsou *právní závazky*, ale *všudypřítomnost technologií*.

Výše nastíněné procesy jsou v současnosti předmětem intenzivní pozornosti západoevropské nauky správního práva. Klíčovým problémem, který nauka správního práva v zemích západní Evropy ve vztahu k implementaci automatizovaného vedení řízení ve

správním procesu akcentuje, je *ochrana práv jednotlivce*. V této souvislosti je třeba připomenout, že rozvoj umělé inteligence je v současnosti pouze v zárodku. V budoucnosti lze očekávat nasazení dalších, mnohem sofistikovanějších forem umělé inteligence. Akcent na ochranu práv jednotlivce je proto i pro tuzemskou nauku výzvou, které bude muset být v nadcházejícím období věnována náležitá pozornost.

Na tomto místě lze ještě poukázat na skutečnost, že západoevropská nauka správního práva se v uplynulém období neomezovala na pasivní studium nových tendencí, týkajících se reflexe umělé inteligence v předpisech správního práva procesního. Proces přípravy třetího vydání autoritativní publikace Rady Evropy *Administration and You* demonstruje skutečnost, že západoevropská nauka správního práva aktuální tendence ke sbližování procesních úprav *nejenom sleduje*, ale také se na nich *aktivně podílí*. Skutečností je, že nezanedbatelným zdrojem budoucí harmonizace v diskutované oblasti je analytická práce akademiků a akademiček, působících v oblasti správního práva. To představuje výzvu i pro tuzemskou nauku správního práva – jejím úkolem je nejenom pečlivě pozorovat a analyzovat zahraniční legislativní trendy a aktuální zahraniční diskurs, ale také přenášet tyto poznatky do tuzemského prostředí. Závěrem je tedy možné konstatovat, že umělá inteligence nemá pouze potenciál sbližovat národní úpravy správního práva procesního, ale představuje také podnět ke změně paradigmatu v nauce správního práva. To již nelze chápat jako ryze vnitrostátní obor, ale jako obor s mezinárodním a komparativním přesahem.

prof. JUDr. Jakub Handrlica, Ph.D., DSc.  
Právnická fakulta Univerzity Karlovy  
jakub.handrlica@prf.cuni.cz  
ORCID: 0000-0003-2274-0221